

רב לד שבת בעמק הבכא

פאריז תש"ז • הרבי מגיע לביקור בצרפת, ממנה נמלט אך שש שנים קודם לכן • **הביקור הותיר רושם עמוק על קהל החסידים שהתגוררו שם באותה העת** • מטרת הביקור היתה קבלת פני אמו, שהגיעה לשם אחר מסע תלאות רווי מסירות נפש, וסידור העניינים הכרוכים בבואה לארה"ב • **במהלך הביקור התוועד הרבי עם קהל החסידים, מסר שיעורים, עסק בענייני הכלל, ואף פעל להשגת חפצייקודש מרבותינו נשיאינו** • לימים התבטאה הרבנית חנה בקשר לביקור זה: שם הכירו בו, ומאז לא עזבוהו • **רשימה מקיפה על אותם ימים מופלאים, משולבת מכתבים ומסמכים נדירים**

במשך תקופה זו התאכסנה הרבנית בבית הרש"ז שניאורסאהן, שהיה בידוד ראשון לבעלה, כ"ק הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרבי (אבותיהם היו אחים).

שלוש קומות היו בבית. התחתונה שימשה למחסן, באמצעות שוכניו חדר העבודה, הספריה רחבת הידיים, חדר מועצת הרבנים, אולם גדול להתועדויות וכינוסים, מספר חדרים ומטבח. הקומה העליונה כללה שתי דירות מגורים ובית כנסת.

הרבנית התגוררה באחד החדרים בדירה שבקומה השלישית. גם בחלוף השנים המשיך חדרה להיקרא בפי בני

שלהי אדר תש"ז. שש שנים מאז הגיע לחוף מבטחים בארצה"ב, שב הרבי ונסע לפאריז שבצרפת, ממנה נמלט עם הרבנית שנים ספורות קודם לכן - בכדי לפגוש את אמו הרבנית חנה, לאחר עשרים שנים ארוכות ומייגעות בהן לא התראו, ובכדי לסדר את האישורים הנדרשים בכדי שתוכל להגיע עמו צליחה לארה"ב.

הרבנית נמלטה מחסיה בתור פליטה פולניה (במסגרת ה'עשאלונים'), ועשתה את דרכה למחנות הפליטים בגרמניה. במאמצים גדולים הצליחה לקבל מסמכים המתירים לה לעזוב לצרפת, וכך, לאחר תלאות ומדדים רבים הגיעה לפאריז, בה שהתה כתחנת מעבר, עד בואה אל המנוחה והנחלה.

■

הבית "דעם רביצין חנה'ס צימער" [חדר הרבנית חנה].

ימים ספורים לאחר בוא הרבי לפאריז, הגיעו לשם גם בני משפחת אחות הרז"ש

- משפחת בוטמן, והצטרפו אף הם למתארחים בביתו.

▪

יראו וישמחו

/ הגעת הרבי

והדרת פנים בולטת. הבנו מיד, זהו חתנו של הרבי".

הרבנית חנה טרם שבה אל הבית באותה השעה. הרבי עלה לבית ונכנס לבית הכנסת. לפני כן ביקש הרבי שלא יודיעו לרבנית באחת כי כבר הגיע, אלא קמעא קמעא - שהוא 'גיע עוד מעט', הנה הוא 'עומד להגיע', ורק אז יפגישו ביניהם.

כשהרבנית הגיעה, קיבלה את הבשורה בחזרה פנימית, והמתנה לרבי בחדר הגדול שבקומת הבית השניה. הרבי ירד מבית הכנסת, ששכן כאמור בקומה השלישית, נעצר בפתח הדלת, הביט ברבנית והיא הביטה בו דקה ארוכה. לאחר מכן ניגש הרבי לרבנית, והם נכנסו לחדר העבודה של הרז"ש שם שוחחו משך זמן, לראשונה מזה עשרים שנה.

מי יתאר ומי ישער את ההתרגשות העזה, והאור והחום שנגה על שניהם באותה העת.

▪

לאחר פגישתם הראשונה, התקיים מעמד 'קבלת פנים', בו נשא הרבי דברים בפני הקהל. הרבי דיבר (בין השאר) על כך שבמשך תקופה ארוכה נמנעה ממנו האפשרות לכבד אב ואם. בהקשר לכך

ביום בוא הרבי, התאספו מספר חסידים בבית הרז"ז שניאורסאהן, על מנת לנסוע יחד לקבל את פניו. לפתע נודע שנחיתת המטוס בו נסע תתאחר בשלוש שעות. הרבנית הצטערה לשמע בשורת האיחור. אחר שנים כה רבות בהן לא ראתה את הרבי, תשוקתה לכך כבר הגיעה לשיא, ולפתע עיכוב... אשת הרז"ש, מרת שרה, הבחינה בדבר והציעה לרבנית כי ייצאו לקניות, להפיג את רוחה. הרבנית הסכימה, והן פנו נסעו.

לקראת שעת ההגעה המשווערת, יצאו הרב"צ שמטוב ומספר חסידים נוספים לשדה התעופה, בכדי לקבל את פני הרבי. טרם עזבם את הבית התקבל לשם מברק מהרבי הריי"צ, בו נכתב "**ברוך אתה בבואך**".

בשעה שהחסידים נסעו לשדה התעופה, כבר עשה הרבי את דרכו במונית בכיוון הנגדי. מאוחר יותר, כששבו הללו אל הבית, אמר להם הרבי במעין שחוק, "היה עליכם לדעת שאני כבר כאן, הרי הגיע מברק מכ"ק מו"ח"...

▪

חסידים שהיו עדים לאותם רגעים מיוחדים סיפרו על באווא של הרבי. "ראינו מונית נעצרת ליד הבניין", תיארו, "ומתוכה יצא בזריזות אברך בעל הופעה מוקפדת

הוא נדהם. במשך התקופה סייע לעשרות רבנים וראשי ישיבות שביקשו לעזור לקרוביהם לצאת את אירופה ולהגר לארץ הקודש או לארצות הברית, ואת אף אחד לא הטרידה שאלת ביטול תורה. לאחר רגעים של מחשבה השיב, כי למען הרבי ישמח לטפל בניירותיה של הרבנית חמנו של הרבי לא יתבטל. ואכן ביקש לברר מספר פרטים נחוצים, וסידר הכל כראוי.

[למעלה משתיים עשרה שנים אחר כך הגיע להתוועדות של הרבי. אך דרכו רגליו באולם בית המדרש, וכבר הורה הרבי שיזמינו אותו אל בימת ההתוועדות. משעלה, הודה לו הרבי על שסייע בשעתו

ציטט הרבי את הגמרא ממסכת מגילה, הדנה בכך שיוסף הצדיק לא קיים מצות כיבוד אב במשך עשרים ושתים שנה, אשר עם היות שהיה זה לו בגדר 'אי אפשר' – הענין בפועל היה חסר.

הרבי דיבר בהתרגשות מיוחדת וניכר היה שמתאפק מלבכות, אך לבסוף פרץ בבכי...

■

את הביקור הקדיש הרבי לראש ולכל לאמו הרבנית. שאר המעשים והפעולות באותה תקופה היו תוצר נלווה, תוצר רב ערך ורושם, אך משני הרבי הביע במפורש כי לא יתפנה לעיסוקים אחרים – נעלים ככל שיהיו – עד שיוסדר מעמדה ומצבה של אמו. וכך גם בהמשך, הקפיד הרבי על ביקורים יומיים אצלה, אף אם לשם כך היה צורך לקטוע התוועדות או לסיים שיעור. היה זה לקח מאלף בהלכות והליכות כיבוד אדם.

הדבר בלט כל כך, שגם בחוצות העיר, מראה הרבי מלווה את הרבנית – היה למחזה שרואיו התבוננו בו בהשתאות, משך רגעים ארוכים.

גם כשהלך ברחוב לבדו, משך הרבי תשומת לב, ועוברים ושבים לא התיקו ממנו את עיניהם, מסובבים ראשיהם אחריה, לא שובעים ראות.

■

הר"ש לרנר, שעמד באותה תקופה בראשות ועד ההצלה בפאריז, סיפר כי הרבי הגיע למשרדו בקשר לסידור ניירות עבור אמו הרבנית והתעניין כמה זמן ייאלץ להקדיש לכהן ובין הדברים התבטא, "האם זה כרוך בביטול תורה?".

אורך ימינו

סיפר הרב נחום אברהם יעקובוביץ: קיץ תש"ז זכור כחם במיוחד. באחת משבתות הקיץ לאחר הסעודה, נכנס הרבי לעזרת הנשים בבית הכנסת, שם הייתי גם אני. בית הכנסת להט כל כך, עד שלא יכולתי לשבת באותו מקום לאורך זמן. איני יודע מדוע, אך הרבי בחר לשבת תחת אחד החלונות, כך שהשמש קפחה ישירות עליו.

הרבי למד מתוך ספר מאמרים מהרבני מהר"ש, שיצא אז לאור. אני מסתובב ממקום למקום, רוחץ את פניי, מבקש להקל על החום, ואילו הרבי – יושב ללא כל ניע על מקומו, חמש שעות רצופות – מהשעה שתיים עד השעה שבע – עד אשר סיים את כל הספר...

לאמו, והוסיף להודות לו גם בתקופות מאוחרות יותר]

הרב"צ שם טוב סיפה, שבאחת ההזדמנויות בהן ביקר את הרבי במלון, פתח הרבי את הדלת והוא החל לשאול את הרבי לעצתו. הרבי השיב כי אין לו פנאי לכך. הרב"צ הבין שזה הודות לכך שהרבי עסוק בלימוד. "ללמוד", העז לומר, "אפשר גם בארה"ב". הגיב הרבי, "אם לא ללמוד כאן, לא יתאפשר להיכנס לארה"ב..."

מקרה נוסף המלמד על "יוריהזמן של הרבי, אירע כאשר הגיעה קבוצת יהודים אל המלון בכדי לפגוש את הרבי, והמתינו מספר דקות עד שפתח בפניהם את הדלת. הרבי ביקש את סליחתם על הזמן בו נאלצו להמתין ואחד מן הנוכחים הגיב, "לא נורא". "מה זאת אומרת?", הגיב הרבי, "מספר דקות הוא שיעור זמן יקר מאוד".

הרבי התאכסן במלון "אדוארד השביעי" שברחוב אופרה, המרוחק מבית הרש"ז שניאורסאהן כמחצית השעה בהליכה. היה זה מלון יוקרתי ביותר, ואף אירע שאנ"ש לא הורשו להיכנס אליו, משום שלא לבשו עניבה...

עבדים המשמשים

טרם עזבו את פאריז, הושיט הרבי לר' יעקב ליפסקר חמשת אלפים פרנק כשכר על שירותו, אולם הוא סירב בתוקף לקבל את הכסף. אמר לו הרבי, "אילו הייתי יודע שלא תרצה לקבל תשלום, לא הייתי מטריח אותך כל כך". השיב ר' יעקב, "ואני, אילו הייתי יודע שבדעתו לשלם לי, לא הייתי מסכים לשמש".

כאשר לחץ עליו הרבי לקבל את הכסף, הציע ר' יעקב שהכסף ינתן עבור 'מעמד'. הגיב הרבי, כי אם כן – על ר' יעקב לתת את הכסף לרעייתו, ולאחר מכן יתנוהו שניהם יחד ל'מעמד'. ר' יעקב הסכים וכך עשה. על מצבתו נחרט, "זכה לשמש את כ"ק אדמו"ר שליט"א בפאריז".

ר' יעקב ליפסקר נתמנה ל'משמש' לימי הביקור. מדי יום בשעה אחת-עשרה, היה ממתין לפני חדר הרבי במלון, הרבי היה פותח את הדלת, והוא היה מגיש את הארוחה. בימות החול התפלל הרבי בבית הכנסת שבמס' 17 ('זיבעצן'), ברובע ה'פלעצל', הרובע היהודי בפאריז.

באחד הימים, לאחר תפילת מנחה עם הציבור, זימן אליו הרבי את רבצש"ט. הוא הקדים קצת מהשעה המיועדת, ובהגיעו שמע את הרבי מתפלל מנחה ביחידות, בבכיות נוראות.

הר' איסר קלייבגאנט סיפר שבביקוריו הבחין שמיטתו של הרבי עמוסה בספרים, ובהגיעו יום אחר יום נראה כי הספרים לא מתחלפים. הוא שאל את הרבי, "איר שלאפט ניט?". הרבי שאל מיד, "ס'איז קענטיק?", מפני החשש שיוודע לאמו שאיננו ישן...

הרבי היה מגיע לבקר את אמו פעמיים בכל יום – בשעה אחת וחצי בצהריים, ובין השעה שש וחצי לשבע בערב, לפרק זמן ארוך, והיה סועד אז עימה.

הרבי הקפיד ביותר על הביקור. פעם, בעת התוועדות פסח'שני, כשהקהל כולו

היה שריו בהתרוממות הרוח, הביט הרבי בשעונו ואמר, "איך מוז גיין צום מאמען" [מוכרח אני ללכת לאמין]. כל ניסיונות השכנוע – שהדבר מתרחש באופן חד-פעמי וכיצא־בזה, עלו בתוהו.

בהזדמנות אחרת, לאחר שיעור לילי שמסר ב'פלעצל' (ראה להלן), לא ויתר

הרבי על הביקור אצל האם, חרף השעה המאוחרת. הרבי ביקש לנסוע במונית, אך משלא נמצאה מונית פנויה, פנה ונסע ברכבת התחתית יחד עם הרשד"ב בוטמן, שהיה צריך להגיע אף הוא למגורי משפחתו – בבית הרש"ז שניאורסאהן.

חגים וזמנים / ימי הקודש במחיצת הרבי

ההפטרה בחשאי, והוא אמר לרבי: קראתם הפטורה כמו "בר־מצוה אינגל" [ילד בר מצוה]. כשחיוך על שפתיו השיב לו הרבי, "בר־מצוה אינגל איז אַ גרויסע מעלה" [נער בר־מצווה הוא מעלה גדולה]...

בשבתות בהן הרבי שהה בפאריז, אירע שהרבי ביקש לדבר בפני קהל המתפללים. באחת ההזדמנויות הללו פרץ הרבי בבכי בדברו, וכיסה את פניו הק' במשיכת הטלית עליהן.

■

את סעודות השבת היה סועד הרבי עם אמו, במחיצת בני המשפחה וחסידים נוספים שהיו מצטרפים. הסעודות נערכו בבית, כשסביב השולחן מסבה משפחת רז"ש ופעמים גם אורחים, דוגמת הרב"צ שמטוב ועוד.

בשבת־מברכים היו מגיעים אחרי הסעודה עוד כמה מאנ"ש ליהנות מזיו הרבי, ביניהם הרב אליהו שמואל כהנוב ובנו, הרב חיים אשר גרפינקל, הרב עזריאל חייקין ועוד.

בסעודות היו מזמרים ניגונים, כשבדרך כלל היה מתחיל אותם ר' שלום בער

בשבתות וימים טובים, התקיים מנין תפילות חסידי בבית הרז"ז שניאורסאהן. הרבי היה הולך רגלית מבית המלון אל הבית, ושווה עם אמו בחדר האוכל. כאשר מתפללי המנין אחזו ב'חזרת הש"ץ', היה הילד (ר') שלום דובער בוטמן ניגש ומודיע על כך לרבי. הרבי היה נוטל את הטלית (נתונה בשקית נייר לבנה) אותה הביא מערב שבת, נכנס לבית הכנסת, מוציא את הטלית מהשקית ומניח בה את כובעו.

מקומו של הרבי היה במזרח בית הכנסת, לימין ארון־הקודש. בשעת קריאת התורה היה הרבי עומד לצד עמוד הש"ץ, כשהחומש על העמוד ופניו אל שולחן הקריאה. הרבי היה נשאר בבית הכנסת עד גמר תפילת הציבור, ולאחר מכן החל להתפלל בעצמו.

בכל שבת נקרא הרבי לעלות לתורה, ל'שלישי' או 'מפטיר', ונהג לנדב בכל פעם 300 פרנק.

באחת הפעמים בה עלה הרבי ל'מפטיר', נכח במקום חסיד פולין. הרבי קרא את ההפטרה בקול רם ובהטעמה, כמנהג חב"ד מאז. הדבר היה לחידוש אצל אותו אחד, כיון שלמנהג פולין קוראים את

שלושים וחמש שנים לאחר הביקור, סיפר הרבי בהתוועדות על רשמיו מהתפילות בשבת בפאריז. וכך אמר הרבי בשבת פרשת ויקרא תשמ"ב:

כאשר אמי ע"ה יצאה מהמדינה ההיא, נסעתי לפאריז כדי לפגוש אותה, ולהביאה לארצות הברית. במשך שהותי שם פגשתי עוד יהודים מאנ"ש שיצאו מהמדינה ההיא באותה תקופה או במשך זמן לפני זה. וכאשר התפללנו יחד ביום השבת (יותר משבת אחת), ראיתי כמה מהם שמתפללים באריכות, מנגנים ניגון חסידי באמצע התפילה ומכים באצבע צרידה כו' כתוצאה מההתלהבות בשעת התפילה (כמנהג החסידים). ובדוגמת מחיאת-כפיים מפני גודל השמחה וכיוצא בזה.

אמנם אין אדם יודע מה שבליבו של חברו, אבל אף על פי כן, כאשר רואים שפלוני למד חסידות לפני התפילה (יותר זמן או פחות זמן), ולאחרי זה הוא מאריך בתפילה מתוך ניגון חסידי כו' – הרי זה מסתמא ענין הקשור עם עבודת ה'.

שאינו סובר כן? וביאר הרבי: "רבי אומר" דבר שהעולם אינו מסכים עמו, ולכן נאמר "אומר" – רבי אומר שדרך ה' היא הדרך האמתית, אף שכל העולם חולק עליה.

■

שני רגלים חגג הרבי בפאריז במהלך הביקור, פסח ושבעות.

באותם ימים לא היה בפאריז יין כשר למכירה, ויהודים רבים היו מבשלים צימוקים, ויוצרים מהם יין. הר"ז בוטמן ידע כיצד להכין יין צימוקים, ואכן הכין לחג יין עם סוכר (כפי שיעור ה'צמח צדק' בזה). הוא הציע ממנו לרבי, אך הרבי סירב מבלי לנמק. בנו הרשד"ב מציין כי יתכן שהטעם לדבר הינו שהרבי לא השתמש בסוכר בפסח, אלא שלא רצה לגלות זאת.

היין בו השתמש הרבי בפועל היה זה שהכין עבורו ר' יעקב ליפסקר. הוא השיג ענבים וסחטם, ובוה השתמש הרבי לד' כוסות ולקידוש בימי הפסח. למצות עבורו עצמו דאג הרבי מראש, והיטלטל איתן את כל המסע הארוך מניו-יורק.

שניאורסאהן (בן הר"ש). אירע פעם והוא לא נכח בסעודה. הרבי פנה לרשד"ב בוטמן ואמר, "נו, היום אתה תצטרך לשיר!"...

על מאורע שהתרחש בסעודה אחרת סיפר הרשד"ב בוטמן: היתה לי מטפחת שהקפדתי על קיפולה יפה יפה. באחת השבתות קיפלתי את המטפחת כהרגלי, והבחנתי כי הרבי מביט במבט חודר על ידיי המתעסקות. הרגשתי לא בנוח מזה, ומנייאו כשחפצתי לקפלה, הורדתי את ידיי מתחת לשולחן. אחרי שנים הבנתי שהרבי לא רצה לפגוע בי ולהעיר שאסור לקפל כך את המטפחת בשבת. הרבי רצה להעביר לי את המסר דרך מבטו, אך לצערי לא הבנתי את הרמז.

■

הרבי דיבר מספר פעמים גם בסעודה שלישית. באחת ההזדמנויות הללו דיבר הרבי על פרק ב' מפרקי'אבות, "רבי אומר איזוהי דרך ישרה". שאל הרבי: לכאורה היה צריך להיכתב "אמר רבי", שכן מהלשון "רבי אומר" משמע שיש מישהו

הרבי ביקש מר' יעקב ליפסקר שיקנה עבורו כלים חדשים לפסח, כלי נפרד לכל מאכל, ועמד על כך שהוא בעצמו יטבול את הכלים במקוה ויחזירם הביתה, ולא הסכים שמישהו אחר יעשה זאת. לאורך החג היה כרוך חוט על הסכו"ם בו השתמש הרבי, בכדי שלא יתערב בשאר הכלים.

ה'סדרים' בלילות פסח, וכן שאר סעודות החג, נערכו בהשתתפות מספר חסידים, בקומה השניה שבבית הרז"ש. בחדר הגדול הועמד שולחן רחב, בראש השולחן היסב הרבי, לימינו אמו הרבנית ואחריה כל הנשים, משמאלו הרז"ז בוטמן ולצידו כל הגברים. המצות בהן השתמש הרבי היו מונחות בארזותן על כיסא שעמד בסמיכות אליו.

הקהל שתה בצמא את דברי הרבי, ואוזני כולם היו כרויות לכל מוצא פיו הק'.

בליל חג השבועות שכחו הגבאים בבית הכנסת, לכוון את שעון השבת כדי שיפעל עד לאחר אמירת 'תיקון ליל שבועות' ועליכן נאלצו להדליק נרות בבית הכנסת ולאורם אמרו את ה'תיקון'. הרבי אמר את התיקון בקול.

החום העיק באותו הלילה, ועם זאת, טרם צאת הרבי מבית הכנסת אל בית המלון, לבש מעיל מעל הסירטוק. אחד הנוכחים שם לב לכך והתעניין, והרבי השיבו שאינו רוצה ללכת ברחוב בסירטוק גלוי.

הרשד"ב בוטמן, שהיה נער צעיר, העיר כי ראה הרבה מקומיים לובשים סירטוק, שהוא להם בגד אופנת'עילית. הרבי השיבו: אבל הם גם לובשים 'קוטיעלאק' (כובע קשה וצר שוליים)... אז סיפר הרבי כי בהיותו בוינה במלון עם חותנו הרבי הריי"צ, נכנס אליו בשבת בסירטוק גלוי, ודעתו של חמיו לא הייתה נוחה מכך.

■

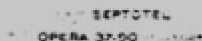
■

תמונה זו צולמה
ככל הנראה במעמד
קבלת הפנים עם בוא
הרבי לפארץ.

באדיבות "ארכיון ליובאוויטש"

נדהר גזעיהר הדור שאלאמן ע.

[illegible][illegible][illegible]

מחיר: 1000 ₪

"דערפאר בעגריס איך אייך צום יום טוב שבועות פון פאריז". הרבי במכתב ייחודי, בסמיכות לחג השבועות. בפתירתו כותב הרבי: שלא כמצופה, התעכבתי כאן יותר מכפי ששיערת, ולפיכך משגר אני את איחולי חג השבועות מפרזו...

המשך המכתב עוסק בענינו הפנימי של החג (בסגנון מכתבים כלליים־פרטיים), ובו גם איחולים נוספים.

אילנא דחיי

/ הרבי הריי"צ והביקור

גם ממכתב הרבי לר"י דזשיקובסון ביום ט' אייר תש"ז (ראה צילום להלן), "ת"ח על השורות האחדות ע"ד שש"פ ואחש"פ בבית כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, אף שקיצר בענין שגם אריכות גדולה בו מביאה תועלת".

■

לכל אורך הביקור שקד הרבי על חיזוק הקשר בין אנ"ש בפזורה אל אילנא דחיי, הוא נשיא הדיו.

כבר ביום בואו, בהופעתו הראשונה בפני קהל החסידים בפאריז, דיבר הרבי בלהט על החיוב של כל חסיד לנסוע אל

במשך כל התקופה עמד הרבי בקשר מכתבים עם הרבי הריי"צ, אודות עניני הפרט והכלל. במכתביו של הרבי הריי"צ אנו מוצאים כי השיב לכמה וכמה כי המענה עבורם יתעכב עד שובו של הרבי. כך לדוגמה המכתב לרח"י רחנבלום, "בתודה קבלתי את החשבונות של תורת אמת, והנני מחכה לביאתו של חתני הרה"ג הרה"ח הרמ"מ שליט"א שניאורסאהן שנסע להתראות עם מחות' אמו הרבנית תחי' ולסדרה, וכשיבואו אי"ה צלחה אענה לידידי בענין הזה".

היעדרו של הרבי מ'בית חיינו' הורגשה היטב במהלך הביקור בפאריז. הדבר ניכר

הרבי. אפילו אלו שעל פי הוראת הרבי הריי"צ עליהם לנסוע למקומות שונים ולא לארה"ב, "דארפן זיי קומען און באווייזן די קינדער דעם רבי", זיי וועלן דאך האבן אַ טענה פארוואס מ'האט זיי ניט באוויזן" [צריכים הם לבוא ולהראות לילדים את הרבי, הרי תהיה להם 'טענה', מדוע לא הראו להם את פני הקודש]...

בהתועדות אחרת דיבר הרבי על ההפלאה העצומה אשר הרבי (הקודש), הנה על אף רוממותו העצומה יורד ומתייחס ומשפיע לכל יחיד, ומוסיף ומצטמצם לפי ערך כל אחד מהנכנסים אליו ליחידות. הרבי סיים, אשר כל זה הוא מצד הרבי, אולם מצד החסיד - מדרשת הכנה מעמיקה כו'. הלאו "אריינגייען צום רבין אינגאנצן ווי אַ קעלבל - קען מען דאָן פאַרט ניט!" [להיכנס אל הרבי לגמרי כמו בן-בקר - הרי בכל זאת אי-אפשר]...

הרבי דיבר ועורר רבות על החובה והזכות שבענין דמי ה'מעמד'. היה זה אחר תהפוכות עולם ושנות אימה, עדת החסידים היתה אז דלה ורשה ורבים היו דחוקים עד פת לחם, ובעקבות כך התרופף דבר ה'מעמד'. בין הדברים התבטא הרבי כי "אף אחד לא 'חושה' הרי שהרבי צריך זאת לעצמו, אין זה אלא ענין של התקשרות פנימית לרבי".

הרבי דיבר על נושא זה פעמים נוספות. בשלשלת היחס שב'היום יום' נכתב, "בשהותו בפאריז מתוועד עם אנ"ש ומעוררם ע"ד נתינת דמי מעמד ועל התקשרות לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ".

באחד ממכתביו באותה תקופה, כתב הרבי לר' ניסן נמנוב, "אמרת פה בהתועדות עם אנ"ש והתמימים, דהנה התקשרות צ"ל בכל כוחות שאפשר. והנה לכל לראש, אצל חסידי חב"ד כשמו כן הוא שצריך להתקשר בחב"ד, היינו, בפשטות, ללמוד מאמרי וכ"ק הנשיא. - כיון שכוונת אומר המאמרים הוא המשכת חב"ד במדות ושינוי המדות על ידן, ה"ז מכריח התקשרות ע"י שוהלכת בדרכיו וע"פ הוראותיו במדות ומחודו"מ".

■

בימי שהותו בפאריז פעל הרבי גם להשגת כלי קודש שונים של רבותינו, על מנת לשלחם אל הרבי הריי"צ. בין היתר השיג הרבי כפית של הבעש"ט, כלים מר' מיכל מזלוטשוב תלמיד הבעש"ט, פרוכת מרביה"ז וכלי קודש נוספים. כמו כן יצר הרבי קשר עם נכדת הרבי מהר"ש, שהתגוררה בפאריז, ובידיה היו מספר חפצי קודש של הרבי המהר"ש, הרבי איתרם והביאם עמו לבית-חינו.

הרבי פדה אף את אחד השולחנות שיצר הרבי מהר"ש, כאשר הרופאים הורו לו לעסוק בהתעמלות ובמלאכת יד לטובת בריאותו. יש לציין שבאותם ימים דיבר הרבי עם החסידים בפאריז אודות ידי האמן שהיו לרבי מהר"ש, והזכיר אף את המנורה המופלאה שגילף בהקשר זה גילה כי גם חותנו הרבי הריי"צ אמן להפליא.

■

ה

א אייר התשל"ו, תל אביב.

פרדס הרה"ק והרה"ח הו"ח מ"ה
ודונק רצ"ו וכו' אהורל ישראל מ"ה

שלום ודרכה?

דאדנ"ה דא אפ"ה

ת"ה דא השורות האחרות ד"ה ש"ס ואח"כ דדית כ"ה
א"ה אפ"ה ש"ס, א"ה ש"ס דדית ש"ס אריכות ג"כ
דו אד"ה תל אביב.

ד"ה השורות דדית דא אפ"ה ש"ס, א"ה, ה"ה, א"ה
כ"ה הש"ס דא אפ"ה ש"ס א"ה ש"ס כ"ה א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס, כ"ה ש"ס ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
ש"ס ד"ה א"ה ש"ס כ"ה ש"ס, א"ה ש"ס א"ה ש"ס
ו"ה ש"ס ד"ה ש"ס.

ד"ה א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס
א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס א"ה ש"ס

הרבי במכתב לר"י דזשיקובסון מיום ט' אייר תש"ז. "ת"ח על השורות האחרות ע"ד
שש"פ ואחש"פ בבית כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, אף שקיצר בענין שגם אריכות גדולה
בו מביאה תועלת..."

בסוד ישרים ועדה / הרבי והחסידים

הרבי אמר: 'אם רצונכם לעייפני - חושבני שאתם תתעייפו לפני כן...' והחל לבאר המשנה 'ג' תריסין הן' (כלים פרק כ"ד ומקואות פרק כ"ז) על פי הלכה וקבלה".

■

רצתה ההשגחה העליונה, ושמעו של יום הבהיר י"א ניסן נודע לחסידים לראשונה בעת הביקור בפאריז. ימים אחדים לפני י"א ניסן גילתה הרבנית לחסידים כי י"א ניסן הוא יום הולדתו של הרבי, והוסיפה כי אם יבקשו מהרבי - ודאי יאות להתוועד. החסידים ניגשו לרבי וביקשו ממנו לקיים עמו התוועדות, והרבי נענה מיד לחיוב.

ההתוועדות התקיימה בקומה העליונה של בית הרב זלמן שניאורסאהן, במקום בו היה בדרך כלל מתראה הרבי עם אמו, ולא בבית המדרש. הרבי דיבר על ענין 'יום הולדת' תוך ציון העובדה שבתורה נזכר ענין יום הולדת אצל אומות העולם, "יום הולדת את פרעה", וקושר זאת עם תוכנו של 'פרעה' בקדושה וענין יציאת מצרים.

באותה הזדמנות התייחס הרבי לתמונה בו הוא נראה במחיצת חותנו הרבי הרי"צ, עוסקים במשחק שחמט. התמונה - סיפר הרבי - צולמה כאשר היה הרבי הרי"צ שרוי במנוחה על פי פקודת הרופאים. אלו אסרו עליו את העינין וביקשוהו לעסוק בדברים קלים ומשחררים. משחק השחמט התאים לזה, ונקראתי לשחק עמו. במהלך הביקור העניק הרבי את התמונה ממעמד זה לר' זלמן בוטמן.

■

במהלך ביקורו מסר הרבי שיעורים שונים והתוועד עם קהל החסידים כמה וכמה פעמים.

כידוע, בשנים שלפני נשיאותו נהג הרבי ב'הצנע לכת', וכמעט לא נודע לחסידים מאום מהנהגתו המיוחדת. עם הגיעו לארה"ב, כשהועמד בראש המוסדות המרכזיים של חב"ד, בפרט מאז שהחל לשאת דברים בציבור ולהתוועד בשבתות מברכים, והעולה על כולנה - כשהכירו ביחסו המיוחד ויוצא הדופן של הרבי הרי"צ לחתנו, החלו החסידים בארה"ב 'להכיר' את אט את הרבי. אולם עבור חסידים בצרפת הייתה זו הפעם הראשונה בה נודעו לאורו הגדול. לימים התבטאה הרבנית חנה כי "שם הכירוהרגישו בו החסידים מרוסיה, ומאז לא עזבוהו..."

■

ביום ב' ניסן התקיימה התוועדות בבית המדרש שבבית רש"ז שניאורסאהן. את ההתוועדות פתח הרבי באומרו: מכיוון שאחד מעניניו של הרבי נ"ע, היה החדרת ענין הנגינה בין החסידים, ואף יסד מקהלה מתלמידי הישיבה, מן הראוי אפוא לפתוח בניגון.

באותה התוועדות ביאר את משמעות הביטוי 'זכותו יגן עלינו' - שמה שפעל הצדיק בזיוכר העולם - זכות זו תגן עלינו.

"המעמד היה מיוחד במינו", תיאר הרב נחום אברהם יעקובוביץ, "הנוכחים חשו עצמם טפח מעל הקרקע הגשמי. כאשר היה נדמה לרגע לפנות הבוקר שהרבי עומד לסיים, מזגו לו לחיים בכדי שימשיך.

גם בפסח־שני התוועד הרבי, והדברים נסובו על הפתגם "עס איז ניטא קיין פאָרפּאַלן", והרחיב על פי נגלה ועל פי פנימיות התורה. כשהגיעה השעה בה היה נוהג לבקר את אמו, הביט הרבי על השעון ואחר כך סיים את ההתוועדות.

■

בימי ספירת־העומר הוזמן הרבי להשמיע שיחה בבית הכנסת הנוסף שהיה ברובע ה'פלעצל', ברחוב רחיה 25 (מלבד בית הכנסת ה'זיבעצן' הממוקם ברחוב פאווע, בו התפלל הרבי בימות החול). בבית הכנסת הזה התפלל הרבי כשהתגורר בפאריז טרם המלחמה. קהל רב התקבץ בכדי לשמוע את השיעור, בין הנוכחים בלטו אדמו"רים, רבנים ותלמידי חכמים גדולים, ששהו בפאריז באופן זמני בתקופה שלאחר המלחמה.

הרבי הגיע לבית הכנסת לפני תפילת מנחה, ומיד בהיכנסו עמד כל הקהל על רגליו. גבאי בית הכנסת דאגו לרבי למקום מכובד ב'מזרח'. בתחילה התפללו מנחה, ולאחריה התעניין הרבי מה נוהג ללמוד בבית הכנסת, והשיבוהו: עין יעקב.

הרבי החל מיד לדבר על הענין שבו אחזו לומדי השיעור. משך שעה ארוכה קלחו דברי תורה מפיו כשהוא משלב באופן נפלא אגדה, דרוש, קבלה וחסידות, בשפה ברורה כאשר כל הנוכחים יוצאים ממכילהם.

לאחר תפילת ערבית, ביקשו מהרבי שיוסיף וידבר בתחילה סירב, אולם לאחר הפצרות חוזרות ונשנות שביטאו את תשוקתם לקבל ממנו, נענה הרבי, והתעניין מה נוהג ללמוד שם לאחר תפילת ערבית.

השיבו לו שלומדים הלכות תפילין בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן. הרבי דיבר במשך כשעה בנושא. הקהל היה מרותק לדברים והשקט היה מוחלט.

כשסיים את דבריו אמרו לו הגבאים שנהוג ללמוד בבית הכנסת גם תניא, ועתה הם עומדים בפרק מ"א. הרבי נענה לבקשתם ודיבר בענין, כשלסיום דבריו קישר יחד את שלושת השיעורים – עין־יעקב, שולחן־ערוך והתניא – בצורה מעוררת התפעלות, הקהל ממש יצא מגדרו.

הרבי סיים באמרו, "יעקב – הרבי הריי"צ – כבר מוכן לגאולה, העיכוב אינו אלא משום ש"הצאן עלות"... יזכה כל אחד ללכת לקראת משיח צדקנו עם הרבי שלו, ואנחנו נלך עם הרבי שלנו". הרבי הפסיק בבכי לרגעים אחדים, וסיים: במהרה בימינו אמן.

הנאספים הוסיפו וביקשו כי הרבי יתוועד, אך הרבי לא נענה לבקשה. לבסוף, לאחר בקשות חוזרות ונשנות אמר הרבי, שיתוועד בל"ג בעומר. ואכן, בל"ג בעומר נערכו שתי התוועדות.

■

ביום י"ב באייר, הגיעה לפאריז קבוצת חסידים שיצאו מרוסיה, והשתכנו במלון 'פרימה'. בל"ג בעומר התוועד עמם הרבי במלון זה. הייתה זו ההתוועדות האחת של ל"ג בעומר.

ההתוועדות הנוספת אכן התקיימה בבית הכנסת ה'פלעצל'. לעת ההתוועדות היה המקום מלא עד אפס מקום, ואף בעזרת הנשים נתפסו מקומות. בראש השולחן ישב הרבי, כשלידו כמה רבנים

בדין יסוד ציחה יי. סוף שדור זה או אצל שדור
 הדל. מאדן, חפץ. אדכר ואכר הדנים שנאכר אהל עדות,
 עד כה שתי די, דוד נפס. נפדי. ואחד הצניעם האלו הוא דין
 הנפנה (הל, שכאזן, השתתפות דזה הוא האשפה לא נפד החלטה
 פיון שלמסד אלסס). אצרות שאלת. יתקדף להנחה דזה דאחץ
 ודאנות מנש אשר השקדתי דאיהם, מנש יוצר בדר דרור. אם יש
 יחידים או ודף האתנס דד קדימות, אם יהיה דבר לכה
 חבשי, האם ופד ארס שהצד בחור וט' אפר מארת
 כה דהתודות אם מנש והתעזים, בהנה ההתקשרות צי דפ
 הכות שמכר. והנה, ארל, אלא, מנש חסידי חדק כשאן הוא
 גלדל להתקשר דאדל היין. דעלות, אלאופ אמנש. וכל הנשיא-כיוון
 שכוונת מונס האמנים הוא האשנה חדק דעלות ושני האשנה ד
 יבן, הלז אכרית התקשרות ד' שולחת דברכו ודף האכמותו דאבות
 ואחצו. . מנש כץ נגד-דידל יא-דכא או כמות פרטים, ואצל דכא
 האויים אמנש ^(כיון) נשאר הסכך דענה ענן מנש, הלז אציל סכך
 דאניה אקוס אקוס אציל אציל. והאציל אזה הוא כץ ד' דלן
 הנפנה וצמאת דתניא כדל אלווד. והנה כהן הוא גר
 דשנים כתי גונס. ופס וקל דתים האל, אשר ההתקשרות יא חדק חל
 נהים סדלה ד' צוג הצנים האונ הצעוס והכס העוסק אציל דהת
 דאצל שנים דדות, שצל ההתקשרות דנפנה דית שית דת דז.
 צרית דזה דהנ אדמיון. בסכך העלוק. והאציל דתות מנש.
 הם צוקים אהדכה דדנן זה, ואציל אה דונד אהדכה וכליות
 וכליות היא הדאפת אד ט'.

אסמך דפס ד הפואמיון פס אלה כסמך

נדוד אונס אשר האופ. יציל אכא
 צים אלו ואלי מנש ע' אסוכ ד'
 הישירות דפס, דאול האמיה.

ובני אדמו"רים. כולם האזינו ברוב קשב לדבריו הנלהבים התקיפים של הרבי.

באחת השיחות התאונן הרבי על מצבו של חותנו, הרבי הריי"צ: אדמו"ר הזקן התגורר בליאזנא, אדמו"ר האמצעי בליובאוויטש וכו', לכל רבותינו היו חסידים בעלי עבודה, הבנה ועמקות בחסידות, ואילו מוריוחמי יצא להתנתק מעניניו – שהם יחודא עילאה ויחודא תתאה – ומלמד בארצות הברית ילדים אל"ף ב"ת... דברים אלו השמיע הרבי בבכיות עצומות. ההתוועדות הותירה רושם עז על כל משתתפיה.

■

עדות מיוחדת של הרבי עצמו להתוועדויותיו באותם ימים, אנו מוצאים במכתב שכתב אל הר"נ נמנוב, ביום י"ג סיון תש"ז (ראה צילום):

אמרתי פה בהתוועדות עם אנ"ש והתמימים, דהנה ההתקשרות צ"ל בכל הכחות שאפשר. והנה, לכל לראש, אצל

חסידי חב"ד כשמו כן הוא שצריך להתקשר בחב"ד, היינו בפשטות, ללמוד מאמרי כ"ק הנשיא. – כיון שכוונת אומר המאמרים הוא המשכת חב"ד במדות ושינוי המדות על ידן, ה"ז מכריח התקשרות ע"י שוהלכת בדרכיו וע"פ הוראותיו במדות ומחדו"מ. אבל כ"ז נוגע – רירט אן – בכח או כחות פרטיים, ועכ"פ בכחות הגלויים. וא"כ כיון שעדיין נשאר הספק באיזה דרך מוליכין אותה, ה"ז מטיל ספק באיזה מקום מקושר הוא בפנימיותו ועצמותו. והעצה לזה הוא רק ע"י הענין הנפנה.

...והנה כהנ"ל הוא גם בשנים כתיקונם. וכ"ש בעתים הללו, אשר ההתקשרות ע"י חב"ד חג"ת נהי"ם סבלה ע"י צוק הזמנים רחוק מקום והפסק הקישור אפילו בכתב במשך שנים רבות, שצ"ל ההתקשרות בנפנה ביתר שאת ויתר עז.

קצרתי בזה דהנ"ל מבטחוני שיספיק הקצור. והעיקר דתקותי שאין הם זקוקים להערה בענין זה, ואפילו לא בנוגע להעדפה חריזות, חריזות' היא העומדת לעד כו'.

מיידעלעך שולע "בית רבקה" אין פאריז
[חתי הודיעני על התעניינותכם בחינוך
בנות ישראל ואשר סידרתם מקום עבור
בית-הספר "בית רבקה" בפאריז].

כמויך עולה כי הרבי קיים שליחויות
נוספות, בא' ממכתביו (ט' סיון תשי"א)
כותב הרבי, **"נשען על פגישתנו בפאריז
בשנת תש"ז ועל הרושם שנשאר לי
מפגישה זו, אשר על פי דין תורה מעמידים
יהודי בחזקת ישרותו, הנני כותב שורתיים
אלו..."**

במהלך השהות בפאריז ביקר הרבי
במוסד 'אחי תמימים', אותו ניהל הר"ש.
המוסד שכן סמוך לפאריז, במרחק כחצי-
שעה נסיעה ברכבת. הרבי התבקש לבקר
במוסד עוד בתקופה הראשונה להגיע, אך
לא נענה אז משום שהיה עסוק בהשגת
רישיונות לאמו. זמן קצר לאחר שסודרו
הענינים, ניא את הרבי לבקר במוסד.

לכבוד הביקור הוכן המוסד כיאה
וכיאות. את הילדים הושיבו לפני הרבי
בצורת חית, והרבי ואנשי הצוות ישבו
בשולחן נשיאות.

הרבי בחן את התלמידים הנרגשים,
ואף השיב על שאלות אחדות ששאלוהו.
בהמשך נאם הרבי באידיש לפני הילדים.
דקות ספורות אחר שהתחיל, פנה מישוהו
וביקש שהרבי ידבר בצרפתית, משום
שרוב הילדים אינם שולטים באידיש, אך
הרבי לא נענה לכך. דברי הרבי נסובו אודות
המדרש "בנינו ערבים בעדנו". תקופה
לאחר מכן נודע, כי כשנפרד מהרבי הר"צ

במהלך ביקורו בפאריז, עסק הרבי
רבות בהקמת סניפים מקומיים למוסדות
ליובאוויטש, שבראשם עמד: מרכז לעניני
חינוך, מחנה ישראל וקה"ת. כמויך דאג
הרבי להדפסת ספרי קה"ת שנערכה
בגרמניה באותם ימים.

הרבי עסק גם בעזרה לפליטים
החב"דיים במחנות העקורים בפראג,
פוקינג ועוד. כמויך נודע כי הרבי טיפל אז
בהוצאה לאור של חוברות בעניני יהדות
בשפה הצרפתית (נוסף על החוברות
שהודפסו בארצות הברית בתקופה
מוקדמת יותר), עבור ילדי הפליטים
בצרפת ודוברי צרפתית במדינות אחרות.

אחד מהענינים הבולטים בהם עסק
הרבי בעת שהותו בפאריז היה הקמת
המוסד 'בית רבקה'.

הרבי פעל לביסוס וחיזוק המוסד
בפאריז (ולמים בעיירה הסמוכה 'יער').
הדים לכך נשמעים במכתב הרבי הר"צ
לר' בנימין גורודצקי, **"בדבר בית ספר
בית רבקה יכתוב לו חתני הרה"ח הרה"ג
הרמ"מ שליט"א שניאורסאהן"**. וביתר-
שאת במכתב מכ"ה אייר תש"ז, **"חתני
הרה"ג הרמ"מ שליט"א שנשע לבקר
את מחותנתי כבוד אמו הרבנית תחי'
ולהביאה בעזה"י לפה, הנה יסד שם בתי
לימוד לנערות בשם בית רבקה ובית שרה"**.
במכתב מיום כ"ח אב תש"ז כתב הרבי
הר"צ, **"מיין איידים הרב הגאון מוהר"ר
מנחם מענדיל שליט"א שניאורסאהן האט
מיר אינפארמורט וועגען אייער אינטערעס
אין דעם חינוך פון אידישע טעכטער און
אז איר האט באזארגט א לאקאל פאר דער**

ד'ה
ב' ד'ס'א, התשס"ו.

פסח הווא איה נא וכו'
התא אהרשט א'

טום ודרכה!

דטאה נאדעט, ד'י הכה הווא וכו' אהרשט א',
אשר נתיסס דאמא דיהס אנדעט "דית שרה". ותר
הוצאת דעז אדוולן גע. ואש יקאו גע תפנית
אזויס וסכרי לאוד. ודובא גע וד אז יסדו אה
סכר האזויס דאן הנאות. גע אה, אהרשט
שדיר א'י הכהרשט, ויין פא' צוצ דאן כטעי דהט
דיהס ה'י אהרשט, אהרשט הווא כג הווא, דהרשט
אכג אהרשט אהרשט דאמא, האמא דעז הנאות
אוסס זה וכג כצון אייסס הארשט אהרשט הווא
כג אהרשט. ודעט שטאן דהרשט אהרשט
וה' ויזידו אהרשט דהרשט.
אדעט חהרשט דהרשט אהרשט דהרשט
אדעט חהרשט דהרשט אהרשט
אדעט חהרשט דהרשט אהרשט
אדעט חהרשט דהרשט אהרשט

אוסס שית גע דאמא (א'י אהרשט) ואדעט
אדעט חהרשט דהרשט אהרשט

"ותיכף הודעתי עד"ז לברוקלין" ... מכתב הרבי להר' שלום מענדל קלמנסון מיום
ב' סיון, העוסק בעיקרו בהקמת בית-הספר "בית שרה".

לי מבקורי בביה"ס ושייחתי עם ההנהלה, המורים והתלמידים שי'.

למזכרת ביקורי ולאות הצטיינות
התלמידים הנזכרים להלן נשלחה חבילת
ספרים שיצאו לאור ע"י מחלקת הוצאת
ספרים שע"י המרכז לענייני חנוך לחלק
בתור פרסים לתלמידים:

קולבערג, מ. שילער, ה. קליינער,
ו. ריכטער, ש. זילברג, ע. ווייספיש, א.
סקורסקי, ל. אברמוביץ, י. הולצמן.

בברכת הצלחה מרובה, הרב מנחם מ.
שניאורסאהן, יושב ראש ועד הפועל.

[illegible]

תשרי ה'תשע"ה

ממתנה נחליאל / הפרידה וההגעה

הרבי אופניים, והילדה הקטנה מרים בוטמן (סברדלוב), שהייתה כבת שנתיים, קיבלה מין סביבון ענקי שהתאים לגילה.

לשבת י"ט סיון, השבת האחרונה לפני עזיבתו את פאריז, הביא עמו הרבי לבית הכנסת החסידי העתקה בודדת (מוקלדת במכונת-כתיבה) של יומן-המאסר של הרבי הריי"צ. קבוצת הדפים פורקה, כל אחד מהנוכחים תפס עמוד אחד, וכשסיים – העבירו הלאה, בבחינת "אין מוקדם ומאוחר". וכך, עד צאת השבת הספיקו כולם לקרוא את היומן במלואו.

מבחינות רבות, הגיע הביקור לשיא
דוקא בליל הפרידה, ליל כ"ב בסיון. בערב

טרם עזבו את פאריז, חילק הרבי מתנות ומזכרת לכמה מאנ"ש, כמו קונטרסי שיחות. למשפחת שניאורסאהן, מארחת הביקור העניק מתנות מיוחדות:

לר"ז בוטמן העניק הרבי סידור 'תורה ואור' עם מחזור, שתי חוברות 'התמים' וכן כמה מאמרים וקונטרסים שהופיעו בפולין. למרת שרה שניאורסאהן נתן הרבי מערכת צלחות יקרה. לילדה לאה בוטמן (כחה) – אלבום בולים (במהלך כל התקופה ששמר הרבי עבורה את הבולים ממכתבים שקיבל). לילד שלום בער שניאורסאהן – חמשה חומשי תורה בכרך אחד וכן ארבעת חלקי שולחן ערוך. לילד שלום – חבוער בוטמן ספר המאמרים 'אידיש' מהרבי הרי"צ. לילד שמואל בוטמן העניק

בית
 זכרון יעקב, יפו
 מר האבן דעם כבוד ארץ אינצילאצין ציפ
צאתך - לשלום - אווענט
 וועלכער קומט אדער לעבנד דעם אפמאכן נאך אפערקא פון אונזער השבוען נאכט
 הרה"ח הרב'ל מנחם מ' שניאורסאן שליט"א
 ז"ר וועד דערעל פון מרכז לעניני התקדמות ישראל אין קה"ת
 (ביתנו החדש החדש)
 דער אידים פון ב"ק אדמו"ר שליט"א מלויבאוויטש
 זונטיגס מ' יעדא (8.VI.1947) 8 אויגוסט אונטער
 אין זאל 10, rue DIEU, PARIS X^e
 Métro: République.
 הכבוד רב: ארגאניזאציען באמיפעט

הפרסום על 'ערב צאתכם לשלום' בו התקיימה ההתוועדות האחרונה.

זה נערך בביתו של הרז"ש אירוע רבירושם, בו נטלו חלק מאות יהודים – בהם רבים מפליטי פולין והונגריה – וכמובן החסידים ששהו בפאריז, כולם באו להיפרד מהרבי. לקראת חצות החלו רוב הנוכחים להתפזר לבתיהם ונשארו רק החסידים הקרובים,

אז החלה התנועות יוקדת עם החסידים הפליטים.

הרבי אמר פעמים רבות 'לחיים' והתנועד בצורה מיוחדת. לאחר מספר שעות התנועות, פנה הרבי לכל אחד מהחסידים שנכחו במקום, "אמור לחיים, ואמור מה

עטרת בעלה

בימי ביקור פאריז התבשר הרבי עלידי אמו הרבנית כי אחדים מכתבי אביו, ובהם ספר הזהר העמוס בהערותיו המאירות, נפדו. הרבנית בשרה בשמחה רבה על גאולת הכתבים, אותם הוציאה בעצמה ממקום הגלות, והפקידתם במוסקבה. ראוי לציין כי כתיבת הכתבים התאפשרה אף היא הודות לרבנית חנה. בימים בהם הגיעה לעיר גלות בעלה, הביאה עמה מספר ספרים, ואף הכינה במו ידה דיו בכדי שבעלה יוכל לכתוב חידושיה והערותיו בשולי גליונות הספרים. (בהמשך השנים הגיעו לידי הרבי כתבי אביו הנוספים, ובמהלך השנים תש"ל"ב נדפסו כולם).

את 'פתחי הדבר' לספרי אביו פותח הרבי, "ת"ל שזכיתי זכות רבה ונפלאה והגיעו לידי כמה מכתבי אאמו"ר וכן ספרים אחדים, אשר אמי מורתי הרבנית מרת חנה בת הרה"ג והרה"ח וכו' הרב מאיר שלמה הביאה אותם אלי, כאשר קבלה הרשיון לנסוע להעיירה לשם הגלה ולהיות שם אתו עמו, ובהם – אשר רשם הערות קצרות על גליון הספר".

בהתנועות ו' תשרי תשמ"ב הקדיש הרבי דברים למסירותה ויגיעתה של אמו הרבנית לכך שבעלה הרלו"צ יוכל לכתוב את חידושיה, ומסירותה להוציא את הכתבים מרוסיה:

לאחרי הסתלקותו של אאמו"ר, שמרה אמי מורתי על ספרים וכתבים אלו, ולקחה אותם עמה כשיצאה ממדינה ההיא, וכך הגיעו ספרים וכתבים אלו לכאן. הייתה לי הזכות הגדולה והנפלאה להוציאם לאור עולם, כשהם מאירים עיניהם של העוסקים ברזין דאורייתא – וכן העוסקים בחלק הנגלה שבתורה – כידוע לכל מי שידוע ומכיר ספרי אאמו"ר.

מובן, אפוא, שהלימוד עתה בספרים אלה הוא בזכותה של אמי מורתי, כמאמר רז"ל "חמרא למריה, טיבותא לשקיא". זכות זו מוסיפה בעליית נשמתה לדרגה נעלית יותר מדרגתה הקודמת.

מובן מאלי, ששמירת הכתבים והוצאתם חוץ למדינה ההיא היו בבחינת מסירת נפש ממש. שהרי בדרך כלל היו עורכים חיפוש מדוקדק בכליהם של היוצאים, ובאם היו מוצאים אצלה ספרים וכתבים אלו, היו יכולים להושיבה בבית האסורים ללא כל חקירה ודרישה. וכנהוג במדינה ההיא, שכאשר היה להם חשש כלשהו על אדם, הרי ראשית כל הושיבוהו מאחורי סורג ובריא, ורק לאחר מכן היו בודקים את הנושא... ולמרות גודל הסכנה שבדבר, השתדלה בשמירת הספרים והכתבים ובהוצאתם מעבר לגבול המדינה. כתוצאה מפעולתה זו הגיעו הספרים והכתבים לכאן וראו את אור הדפוס, כך שכל אחד יכול ללמוד בהם, ולימוד באופן הנרצה – המביא לידי מעשה.

שמן", והחל הרבי לבאר את תוכנו של כל אחד משמות הנוכחים, כשהוא מקשר זאת עם אישיותו ותכונותיו ומבאר זאת על פי גולה קבלה וחסידות. אחרי שביאר את שמות הנוכחים, ניסו להיזכר בשמות נשכחים של אחדים. הרבי 'נענה לאתגר' וביאר גם שמות אלו, כשהנוכחים יצאים מכליהם בשומעם את הקישורים שזורים בסגנונו הייחודי של הרבי. השמות והתכונות - התאימו בצורה מדהימה.

ביום שלישי כ"ב סיון, נסע הרבי יחד עם אמו הרבנית לנמל, משם הפליגו במשך שבוע ימים בדרכם לארה"ב. רבים מאנ"ש ויהודים נוספים, נסעו לנמל באוטובוסים, כדי להיפרד מהרבי והרבנית.

בין דיבור לדיבור, כשהקהל נפעמים מהגאונות המבריקה בנגלה, חסידות, קבלה, חקירה והשילוב ביניהם, אזור ר"ז בוטמן אומץ, ואמר לרבי כי הוא זכה לשמוע מאבי הרבי עליו, "אז ער מאכט בעסער פון מיר". נענה הרבי ואמר: אַ טאטע דארף אזוי זאָגן [אבא אומר כה, 'כי צריך']. הגיב הר"ז: ב' אַן זון דארף אויך אזוי זאָגן" [ובן אומר כה, גם 'כי צריך']...

תחילה התגוררה הרבנית בביתו של הרבי (שהיה באותם ימים ברחוב נזירוק), ולשם כך העביר הרבי את 'חדר העבודה' לסלון הבית. בהמשך עברה הרבנית להתגורר בביתה שברחוב 'פריזידנט' (בבנין 1418, בו ממוקמת כיום פנימיית הישיבה).

לפני חמישים שנה בדיוק, ביום ו' תשרי תשכ"ה, נסתלקה הרבנית הצדקנית נ"ע, ומ"כ בבית החיים 'מונטיפיור' בניו יורק.

[illegible]

57

living at a port of said insular possessions from a foreign port, a port of continental United States, or a port of said insular possessions, and

10TH JUNE 1947

State
FIRS

A:

12	13	14	15		
Migration Visa, Sport Visa, or Entry Permit Number (do number with NOY, FY, or and give action at bottom)	Issued		*Last permanent residence		No. of List
	Place	Date	Country	City or town, State, Province or District	
CC-8 LV.1672	PARIS	18 MARCH 1947	FRANCE	PARIS	1
CC-5 LV.1671	PARIS	18 MARCH 1947	FRANCE	PARIS	2
cc.5 LV.1277	Paris	2 Jne 1947	Poland	Lodz	3
					4
					5
					6
					7
					8
					9
					10
					11
					12

Number

123

(FOR THE IMMIGRATION AUTHORITIES)

Sailing from CHERBOURG, 10th JUNE, 1947, Arriving at Port of NEW YORK 16th June, 1947

AGE	SEX	STATUS	IF NATIVE OF UNITED STATES, GIVE DATE AND PLACE OF BIRTH (CITY OR TOWN AND STATE).	IF NATURALIZED, GIVE NAME AND LOCATION OF COURT WHICH ISSUED NATURALIZATION PAPERS, AND DATE OF PAPERS.	ADDRESS IN UNITED STATES.
Yrs.	Mos.				
62	-	M	Cleveland, Ohio. 19 Dec. 1884		1 Sutton Place South, New York, 22, N.Y.
50	-	F	New York, N.Y. 8 Dec. 1894		- do -
33	-	M	P.P. 949.	THROUGH AMERICAN PARENTS.	2127, Decroix Pl. ce, N.W. Washington.
58	-	M	CINCINNATI, Ohio 10 NOV. 1889		222 Farragut St., N.W. Washington, D.C.
64	-	M	STOUGHTON, WIS. 30 MAY 1883		3002, McKinley St., WASHINGTON, D.C.
51	-	M	Kersey, Colo. 18th Mar. 1896		4234 42nd Street, N.W., Washington, D. C.
30	-	M	Holtville, Calif. 28 Jan. 1917	DISTRICT COURT Alameda, N.Y.	6123 Massachusetts Rd. CHERRY CREEK, CO.
52	-	S	P.P. 17258		346 New York Avenue, Brooklyn, N.York.
41	-	M	NEW YORK, N.Y. 27 JULY 1905		1150. PARK AVE. NEW YORK, N.Y.
30	-	F	NEW YORK, N.Y. 10 OCT. 1913.		- do -
11.					
12.					
			140 J. J. J.		
			Line 6, Juvs, Oscar. Did not embark. Lines 11 & 12, Bayer, Wm. & Vera. Trans. See Sheet 18 Lines 11 & 12. LINES NOS. 13 TO 30 ARE BLANK.		
				STAFF PURSER.	

תשרי ה'תשע"ה

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS

ALL ALIENS arriving at a port of continental United States from a foreign port or a port of the insular possessions of the United States, and all aliens arriving at a port of the insular possessions of the United States from a foreign port or a port of the continental United States.

S. S. MAURETANIA

Passengers sailing from CHERBOURG

No. on List	HEAD-TAX STATUS (This column for use of Government officials only)	NAME IN FULL		Age		Sex	Married to	Calling or occupation	Able to		Nationality, (Country of which claim or subject)	Race or people	Place of birth	
		Family name	Given name	Yrs.	Mos.				Read	Read who interpret (if cannot read, on this point)			Country	City or town, State, Province or District
T.P. 1		HILL, Joseph	NEVAS HARRISON	73		M	M	NONE	YES	FRENCH	YES	BRITAIN	ENGLISH	ENGLAND
T.P. 2		HILL, Joseph	ROSALE	37		F	M	H. WIFE	YES	ENGLISH	YES	BRITAIN	ENGLISH	ENGLAND
T.P. 3		SCHNEERSON	CHANA	71	5	F	W	None	Yes	Polish	Yes	Stateless	Russian	Russia
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														

LINE NO. 4 TO 30 ARE BLANK.

Handwritten signatures and notes:
J. J. Thomas
STAFF PASSENGER

CERTIFICATE OF ARRIVAL

No. 0300 K 80534
497404

I HEREBY CERTIFY that the immigration records show that the alien named below arrived at the port, on the date, and in the manner shown, and was lawfully admitted to the United States of America for permanent residence.

Name: Chana Schneerson
Port of entry: New York, N. Y.
Date: June 15, 1947
Manner of arrival: SS Mauretania

I FURTHER CERTIFY that this certificate of arrival is issued under authority of, and in conformity with, the provisions of the Nationality Act of 1940 (Pub. No. 853, 76th Cong.), solely for the use of the alien herein named and only for naturalization purposes.

IN WITNESS WHEREOF, this certificate of arrival is issued September 12, 1947

No. on List	NAME IN FULL	
	FAMILY NAME	GIVEN NAME
1	HAY	CLARENCE
2	HAY	ALICE R
3	CARTER	MARGARET R.
4	CRAIG	ROSLIN H.
5	DOKE	DID NOT EMBAR
6	JOHNSON	WILLIAM R
7	SCHWATZ	J. ROBERT
8	SCHNEERSON	MEUEL
9	BERNSTEIN	MILVARD L.
10	BERNSTEIN	SHIRLEY K.
11	BERNSTEIN	See Sheet 18 Line
12	BERNSTEIN	See Sheet 18 Line
13		VERA
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		